

Берлач А. І.,

*доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України,
завідувач кафедри службового та медичного права
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0986-4764>*

Мацелюх І. А.,

*докторка юридичних наук, професорка,
професорка кафедри службового та медичного права
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3706-6428>*

Проневич О. С.,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри службового та медичного права
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5170-4751>*

ПРОБЛЕМИ КООРДИНАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Анотація. Стаття присвячена виявленню проблем координації між суб'єктами забезпечення енергетичної безпеки України та розробленню механізмів їх вирішення в умовах повномасштабної війни та євроінтеграційних трансформацій енергетичного сектору. Констатовано, що попри сформовану систему суб'єктів забезпечення енергетичної безпеки, ефективна координація їхньої діяльності залишається однією з найбільш нагальних проблем публічного адміністрування у цій сфері. Виявлено п'ять ключових проблем координації: дублювання повноважень Кабінету Міністрів України та Ради національної безпеки і оборони України у сфері енергетичної безпеки, неузгодженість діяльності регуляторних органів, відсутність належної координації між регуляторними та силовими структурами, прогалини у вертикальній координації між центральними і місцевими органами влади, а також відсутність єдиного координаційного механізму у кризових ситуаціях. Обґрунтовано, що ці проблеми зумовлені фрагментарністю законодавства, нечіткістю розмежування компетенції, відсутністю регламентованих процедур взаємодії та недостатньою інституційною спроможністю органів публічної влади. Запропоновано п'ять механізмів вирішення виявлених проблем: створення Національної ради з енергетичної безпеки при Раді національної безпеки і оборони України як постійно діючого консультативно-дорадчого органу, формування міжвідомчого оперативного штабу для щоденної координації, запровадження єдиної інформаційної платформи для обміну даними між уповноваженими суб'єктами, затвердження регламенту взаємодії органів влади у сфері енергетичної безпеки та запровадження системи спільних навчань і штабних тренувань. Сформульовано конкретні пропозиції

щодо внесення змін до Закону України «Про Раду національної безпеки і оборони України» та прийняття відповідної постанови Кабінету Міністрів України. Узагальнено зарубіжний досвід координації суб'єктів енергетичної безпеки, зокрема французької централізованої моделі та німецької федеральної системи, і визначено можливості їх адаптації до українських реалій.

Ключові слова: енергетична безпека, координація органів влади, суб'єкти забезпечення енергетичної безпеки, Рада національної безпеки і оборони України, Кабінет Міністрів України, Національна рада з енергетичної безпеки, адміністративно-правові механізми, публічне адміністрування.

Постановка проблеми. Гарантування енергетичного суверенітету України – невід'ємної частини національної безпеки – неможливе за відсутності синхронізованих дій державних адміністраторів, контролюючих установ, безпекових служб та недержавних організацій. Відтак в умовах повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України, коли вітчизняна енергетична інфраструктура зазнає систематичних терористичних ударів, а забезпечення безперебійного енергопостачання набуває екзистенційного значення для функціонування держави, суспільства та економіки, питання належної координації дій усіх задіяних суб'єктів стає управлінсько-правовим імперативом. Водночас послідовна інтеграція України до Європейського Союзу, синхронізація об'єднаної енергетичної системи України з європейською мережею ENTSO-E та імплементація норм європейського права у сфері енергетики зумовлюють необхідність

формування сучасної, ефективної та прозорої системи координації суб'єктів забезпечення енергетичної безпеки відповідно до європейських стандартів належного врядування.

Варто наголосити, що фрагментарність вітчизняного енергетичного законодавства, нечіткість розмежування повноважень між Кабінетом Міністрів України та Радою національної безпеки і оборони України у сфері енергетичної безпеки, відсутність належної координації між Міністерством енергетики України, Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, Державною інспекцією енергетичного нагляду України та іншими профільними органами, а також неврегульованість взаємодії цивільних та силових структур у процесі захисту об'єктів критичної енергетичної інфраструктури створюють передумови для виникнення управлінських дисфункцій, знижують ефективність державної політики у сфері енергетичної безпеки та ускладнюють оперативне реагування на загрози енергетичного характеру. Окрім цього зазначимо, що у контексті воєнного стану, коли швидкість та узгодженість прийняття рішень набувають критичного значення, відсутність чітких механізмів координації може призводити до затримок у реагуванні на аварійні ситуації, дублювання функцій різних органів влади та неефективного використання обмежених ресурсів держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні засади забезпечення національної безпеки, включно з питаннями координації суб'єктів у цій сфері, досліджувалися у працях багатьох вітчизняних науковців. Механізм забезпечення національної безпеки як сукупність правових засобів і діяльності відповідних органів визначила Чуйко З.Д., поділяючи його на правову основу та інституційний блок, що включає державні органи та громадянське суспільство [1, с. 111-112]. Необхідність системного підходу до публічного адміністрування у безпековій сфері обґрунтував Ситник Г.П., акцентувавши увагу на зв'язку суб'єктів забезпечення національної безпеки з інституційними, організаційними та правовими механізмами [2, с. 220]. У дослідженні Кобка Є.В., що стосується адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки, то його розглянуто як систему правових, організаційних і фінансових інструментів, які забезпечують належне функціонування державних інституцій, громадських організацій та механізмів підтримки національної безпеки [3, с. 93-98]. Три законодавчо встановлені організаційні моделі системи забезпечення національної безпеки України виокремив Доронін І.М., простеживши еволюцію підходів до формування цієї системи від Концепції національної безпеки України 1997 року до чинного Закону України «Про національну безпеку України» 2018 року [4, с. 319]. Розуміння суб'єктів забезпечення національної безпеки як системи взаємодоповнюючих і взаємопов'язаних органів державної влади та місцевого самоврядування, а також громадських об'єднань, цілеспрямована діяльність яких в єдиному напрямі орієнтована і сприяє ефективному забезпеченню національної безпеки, обґрунтував Чумаченко С.В. [5, с. 27].

Проблематику державного управління та регулювання у сфері енергетики України комплексно дослідила професорка Ващенко Ю.В., яка приділила значну увагу питанням правового статусу Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, обґрунтувавши необхідність забезпечення її інституційної та функціональної незалежності [6, с. 272-275]. Публічне адміністрування

у сфері забезпечення енергетичної безпеки держави дослідив Вітко А.Л., запропонувавши поділ системи забезпечення енергетичної безпеки на державну та недержавну підсистеми і обґрунтувавши віднесення суб'єктів господарювання паливно-енергетичного комплексу до суб'єктів забезпечення енергетичної безпеки [7, с. 104]. Пропозиції щодо розширення повноважень Кабінету Міністрів України у сфері енергетичної безпеки та енергоефективності сформулював Сердюченко О.В. [8, с. 101], а Остудімов Б.А. обґрунтував необхідність конституційного закріплення енергетичної безпеки як складової національної безпеки України [9, с. 174].

Особливої уваги заслуговує підготовлена колективом авторів під керівництвом Суходолі О.М. аналітична доповідь «Енергетична безпека України: методологія системного аналізу та стратегічного планування», в якій висвітлено методологічні засади формування системи управління ризиками енергетичної безпеки та звернуто увагу на проблему неузгодженості термінології в законодавстві про ринок природного газу та про електроенергетику, а також на недоліки у розподілі повноважень між компетентними органами [10, с. 112-113]. На відсутність в адміністративному законодавстві у сфері електроенергетики правового регулювання координації уповноважених органів публічної влади прямо вказав Николаєць Д.А., що, на думку дослідника, становить одну з найбільш нагальних проблем функціонування енергетичного сектору [11, с. 42]. Організаційно-правові засади забезпечення енергетичної безпеки України в умовах воєнного стану дослідив Муза О., зазначивши про необхідність комплексного підходу до координації зусиль органів публічної влади [12, с. 60]. У своєму науковому дослідженні Цибка А.А. проаналізував систему суб'єктів забезпечення енергетичної безпеки та запропонував напрями модернізації законодавства, зокрема створення Національної ради з енергетичної безпеки при Раді національної безпеки і оборони України [13; 14].

Водночас попри значний науковий доробок вітчизняних дослідників у сфері національної безпеки та енергетичного права, питання конкретних проблем координації між різнорівневими суб'єктами забезпечення енергетичної безпеки, механізмів їх практичного вирішення та адаптації зарубіжного досвіду координаційної взаємодії до українських реалій залишається недостатньо дослідженим, що зумовлює актуальність та наукову новизну обраної теми.

Мета статті полягає у виявленні конкретних проблем координації між суб'єктами забезпечення енергетичної безпеки України та розробленні механізмів їх вирішення з урахуванням викликів воєнного стану, євроінтеграційних зобов'язань та зарубіжного досвіду належного врядування у енергетичній сфері.

Виклад основного матеріалу. Комплексний аналіз чинного законодавства України у сфері енергетичної безпеки, практики його застосування та наукових напрацювань дає підстави виокремити *п'ять ключових проблем* координації суб'єктів забезпечення енергетичної безпеки, що потребують невідкладного вирішення.

Першою проблемою, на нашу думку, є дублювання повноважень та відсутність чіткого розмежування компетенції між Кабінетом Міністрів України та Радою національної безпеки і оборони України у сфері забезпечення енергетичної безпеки. Відповідно до статті 116 Конституції України, Кабінет Міністрів України забезпечує державний суверенітет і економічну самостійність України, здійснення внутрішньої і зовнішньої

політики держави, а також забезпечення обороноздатності і національної безпеки України [16]. Натомість згідно зі статтями 106 і 107 Конституції України та статтею 5 Закону України «Про національну безпеку України», Президент України здійснює контроль за діяльністю сектору безпеки і оборони як безпосередньо, так і через очолювану ним Раду національної безпеки і оборони України, яка визначається як координаційний орган з питань національної безпеки і оборони при Президентові України [17]. Водночас Закон України «Про Кабінет Міністрів України» передбачає, що уряд здійснює заходи щодо зміцнення національної безпеки України, розробляє та затверджує державні програми з цих питань, забезпечує здійснення заходів із запобігання загрозам безпеці критичної інфраструктури та забезпечення безпеки критичної інфраструктури [18].

Проведений нами аналіз практики дозволяє констатувати активну участь Ради національної безпеки і оборони України у вирішенні питань енергетичної безпеки, що підтверджується прийняттям відповідних управлінських рішень «Про заходи з нейтралізації загроз в енергетичній сфері» від 30 липня 2021 року [25], «Про заходи з нейтралізації загроз у сфері атомної енергетики і промисловості» від 29 січня 2021 року, «Про організацію захисту та забезпечення безпеки функціонування об'єктів критичної інфраструктури та енергетики України в умовах ведення воєнних дій» від 17 жовтня 2023 року [26], «Щодо додаткових заходів із посилення стійкості функціонування енергетичної системи та підготовки національної економіки до роботи в осінньо-зимовий період 2023/24 року» від 7 листопада 2023 року, введених в дію відповідними указами Президента України. Водночас слід зазначити, що Кабінет Міністрів України через підпорядковані йому органи виконавчої влади, насамперед Міністерство енергетики України, здійснює керівництво енергетичним сектором, формує енергетичну політику та приймає оперативні рішення щодо забезпечення функціонування паливно-енергетичного комплексу. На нашу думку, така ситуація створює реальні передумови для виникнення колізій у питаннях визначення стратегічних пріоритетів енергетичної політики, координації дій у кризових ситуаціях та розподілу відповідальності за прийняття рішень у сфері енергетичної безпеки.

Другою проблемою, яку ми вважаємо за необхідне виокремити, є неузгодженість діяльності регуляторних органів у сфері енергетики, зокрема між Міністерством енергетики України, Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, Державною інспекцією енергетичного нагляду України та Державним агентством з енергоефективності та енергозбереження України. Слід погодитися з Миколаєм Д.А., який слушно зазначає, що в адміністративному законодавстві у сфері електроенергетики відсутнє правове регулювання координації уповноважених органів публічної влади [11, с. 42]. Варто нагадати, що Міністерство енергетики України є центральним органом виконавчої влади, відповідальним за формування та реалізацію державної політики у паливно-енергетичному комплексі, тоді як Національна комісія здійснює державне регулювання діяльності суб'єктів господарювання через ліцензування, встановлення тарифів і контроль за їх дотриманням [19]. Державна інспекція енергетичного нагляду України реалізує державну політику у сфері нагляду та контролю у галузях електроенергетики та теплопостачання, а також на ринку природного газу. Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України забезпечує

реалізацію державної політики у сфері ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів, енергозбереження та альтернативних видів палива.

Водночас наш аналіз практики функціонування цих органів свідчить, що незважаючи на формальне визначення їхніх функцій у відповідних положеннях, на практиці виникають ситуації дублювання контрольних повноважень, неузгодженості нормативно-правових актів та відсутності ефективної комунікації між ними. Суходоля О.М. підкреслює наявність неузгодженостей термінології в законодавстві про ринок природного газу та про електроенергетику, а також у розподілі повноважень між компетентними органами, що створює правову невизначеність та ускладнює правозастосування [10, с. 113]. Ващенко Ю.В., досліджуючи питання правового статусу Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, зазначає про необхідність чіткого конституційного визначення статусу незалежних регуляторних органів та забезпечення їхньої інституційної автономії від органів виконавчої влади [6, с. 48-54, 228-232]. Ми переконані, що відсутність належної координації між цими органами призводить до неефективного використання адміністративного ресурсу, затягування прийняття необхідних управлінських рішень та зниження якості державного регулювання у сфері енергетики.

Третьою проблемою, яку ми вважаємо особливо нагальною в умовах воєнного стану, є відсутність належної координації між регуляторними органами у сфері енергетики та силовими структурами, які здійснюють захист об'єктів критичної енергетичної інфраструктури. Варто виокремити, що до силових структур, що мають безпосереднє відношення до забезпечення енергетичної безпеки, належать Служба безпеки України, яка здійснює контррозвідальний захист об'єктів паливно-енергетичного комплексу та протидіє диверсійно-терористичним загрозам, Національна поліція України, що забезпечує охорону об'єктів критичної інфраструктури відповідно до Закону України «Про критичну інфраструктуру» [23], Збройні Сили України, на які покладено завдання з оборони стратегічних енергетичних об'єктів в умовах воєнного стану, та Державна служба України з надзвичайних ситуацій, що реагує на аварії та надзвичайні ситуації на об'єктах енергетики. Слід особливо наголосити, що в умовах повномасштабної війни, коли енергетична інфраструктура України піддається систематичним ракетним та дронівим атакам з боку російської федерації, ефективна координація між цивільними регуляторними органами та силовими структурами набуває критичного значення для забезпечення безперервного функціонування енергетичної системи.

Водночас наш аналіз чинного законодавства свідчить, що воно не містить чіткого регламенту взаємодії між Міністерством енергетики України, Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, операторами енергетичних мереж та силовими структурами у процесі планування заходів захисту об'єктів критичної інфраструктури, обміну інформацією про загрози та координації дій у кризових ситуаціях. Ми вважаємо у цьому серйозні ризики несвоєчасного виявлення загроз, неефективного використання наявних ресурсів для захисту енергетичних об'єктів та затримок у реагуванні на аварійні ситуації, спричинені як природними факторами, так і навмисними протиправними діями. Переконані, що необхідність вирішення цієї проблеми підкреслюється у Стратегії енергетичної безпеки України, схваленій розпоря-

дженням Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2021 року [24], де зазначено про важливість координації дій органів державної влади, органів місцевого самоврядування, організацій і підприємств паливно-енергетичного комплексу, проте конкретні механізми такої координації залишаються неврегульованими.

Четвертою проблемою, яку ми спостерігаємо у практиці функціонування енергетичного сектору, є прогалини у вертикальній координації між центральними органами виконавчої влади та місцевими державними адміністраціями і органами місцевого самоврядування у сфері забезпечення енергетичної безпеки. Слід погодитися з Чуйко З.Д., яка слушно зазначає, що місцеві державні адміністрації є важливою ланкою у системі забезпечення національної безпеки, оскільки вони найбільше наближені до населення й діють у межах конкретних адміністративно-територіальних одиниць, реалізуючи загальнонаціональну політику безпеки на місцевому рівні [1, с. 165]. Варто нагадати, що відповідно до Закону України «Про місцеві державні адміністрації», вони взаємодіють із центральними органами виконавчої влади, несуть відповідальність перед Президентом України та Кабінетом Міністрів України за реалізацію своїх повноважень, інформують їх про соціально-економічний стан територій та подають пропозиції щодо вдосконалення управлінських рішень [20]. Органи місцевого самоврядування, згідно із Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», мають право самостійно вирішувати питання управління енергетичними ресурсами, затверджувати програми соціально-економічного розвитку, місцеві енергетичні плани та системи енергетичного менеджменту [21].

Слід зазначити, що Закон України «Про енергетичну ефективність» передбачає формування системи енергетичного менеджменту та розробку місцевих енергетичних планів як стратегічних документів, які визначають цілі сталого енергетичного розвитку для певної території з урахуванням національних завдань у сфері енергоефективності та відновлюваних джерел енергії [22]. Водночас наш аналіз практики свідчить, що виникають ситуації, коли місцеві енергетичні плани розробляються без належного узгодження з Міністерством енергетики України та іншими центральними органами виконавчої влади, що може призводити до невідповідності локальних ініціатив загальнодержавній енергетичній стратегії, неефективного використання коштів місцевих бюджетів та виникнення технічних проблем у процесі інтеграції децентралізованої генерації до об'єднаної енергетичної системи України. Ми переконані, що відсутність чітких механізмів вертикальної координації між центральними і місцевими органами влади у сфері енергетичної безпеки знижує ефективність державної політики та створює ризики для стабільності функціонування енергетичної системи на регіональному рівні.

П'ятою проблемою, яку ми вважаємо критично важливою в умовах воєнного стану, є відсутність єдиного координаційного механізму та визначеного координатора дій у кризових ситуаціях у енергетичній сфері. Слід підтримати позицію Цибки А.А., який слушно зазначає, що має бути визначений єдиний координатор дій у кризових ситуаціях, повноваження якого можуть бути закріплені за Радою національної безпеки і оборони України або за Кабінетом Міністрів України [14]. Варто особливо підкреслити, що в умовах воєнного стану, коли енергетична система України постійно перебуває під загрозою ракетних ударів, а аварійні відключення електропостачання стають звичним

явищем для населення та підприємств, відсутність чіткого алгоритму координації дій різних органів влади, операторів енергетичних мереж та аварійно-відновлювальних служб призводить до затримок у відновленні енергопостачання, неоптимального розподілу наявних ресурсів для ремонту пошкодженої інфраструктури та недостатньо ефективної комунікації з населенням щодо графіків відключень і планів відновлення. Слушною є думка Чумаченка С.В., який підкреслює необхідність формування чіткої системи взаємодії суб'єктів забезпечення безпеки, яка б охоплювала як штатні, так і надзвичайні ситуації, а також передбачала механізми оперативного реагування на виклики та загрози [5, с. 67-68].

Узагальнюючи виявлені нами проблеми координації суб'єктів забезпечення енергетичної безпеки України, варто зазначити, що вони зумовлені комплексом факторів, серед яких фрагментарність та несистемність енергетичного законодавства, відсутність кодифікованого акта або рамкового закону про енергетичну політику чи енергетичну безпеку, нечіткість розмежування компетенції між різнорівневими органами публічної влади, відсутність регламентованих процедур взаємодії та обміну інформацією, недостатня інституційна спроможність окремих органів влади для виконання координаційних функцій, а також брак політичної волі для проведення системних інституційних реформ у сфері енергетики. Слушною є думка Балюка Г.І. та Ковальчук Т.Г., які, досліджуючи правове регулювання відносин щодо забезпечення ядерної та радіаційної безпеки, наголошують на необхідності формування методологічних засад кодифікації енергетичного законодавства, яка має передувати розробленню комплексного нормативного акта у цій сфері [15, с. 77-78].

Проведений нами аналіз зарубіжного досвіду координації суб'єктів енергетичної безпеки свідчить про наявність різних моделей організації взаємодії між органами публічної влади у цій сфері. Французька модель, на нашу думку, характеризується високим ступенем централізації та наявністю кодифікованого акта – Енергетичного кодексу, який уніфікував усі ключові закони та декрети з енергетики, визначив цілі та пріоритети національної енергетичної політики, встановив чітку ієрархію органів влади у сфері енергетики та регламентував процедури їхньої взаємодії [27]. Слід наголосити, що французька система передбачає провідну роль Уряду у формуванні енергетичної політики та координації дій усіх зацікавлених суб'єктів, що забезпечує високу швидкість прийняття рішень та ефективну мобілізацію ресурсів у кризових ситуаціях. Водночас ми вбачаємо, що така модель може бути менш гнучкою у врахуванні регіональних особливостей та місцевих ініціатив.

Натомість німецька федеральна модель забезпечення енергетичної безпеки характеризується більшим ступенем децентралізації та активною участю земельних урядів у формуванні регіональної енергетичної політики. Координація між федеральним рівнем та землями здійснюється через систему міжурядових консультацій, спільних робочих груп та узгоджувальних процедур, що дозволяє враховувати специфіку різних регіонів та стимулює інноваційні підходи до вирішення енергетичних проблем. Варто підкреслити, що німецький досвід також демонструє важливість залучення недержавних акторів, зокрема операторів енергетичних мереж, виробників енергії та організацій громадянського суспільства, до процесів планування та прийняття рішень у сфері енергетичної політики через механізми громадських консультацій та державно-приватного партнерства.

На наше переконання, для України, яка поєднує унітарний устрій держави з процесами децентралізації та розвитку місцевого самоврядування, доцільним видається формування комбінованої моделі координації суб'єктів енергетичної безпеки, яка б поєднувала елементи французької централізованої системи стратегічного планування та оперативного управління у кризових ситуаціях з німецькими практиками залучення регіональних і місцевих органів влади до формування енергетичної політики та реалізації енергетичних проектів на відповідних територіях. Ми переконані, що така модель має враховувати особливості правової системи України, рівень інституційної спроможності органів публічної влади, а також виклики воєнного стану та необхідність забезпечення швидкого й ефективного реагування на загрози енергетичній безпеці.

З метою вирішення виявлених проблем координації суб'єктів забезпечення енергетичної безпеки України пропонуємо запровадити *п'ять взаємопов'язаних механізмів*, які у своїй сукупності формуватимуть цілісну систему координаційної взаємодії.

Перший механізм, який ми пропонуємо запровадити, полягає у створенні Національної ради з енергетичної безпеки при Раді національної безпеки і оборони України як постійно діючого міжвідомчого консультативно-дорадчого органу. Підтримуючи слушну пропозицію молодого науковця Цибки А.А. щодо необхідності формування такого органу [14], вважаємо за доцільне конкретизувати його функції, склад та порядок діяльності. До складу Національної ради з енергетичної безпеки мають увійти представники Кабінету Міністрів України, Ради національної безпеки і оборони України, Міністерства енергетики України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України, Генерального штабу Збройних Сил України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, а також представники наукової спільноти, експертного середовища та суб'єктів господарювання паливно-енергетичного комплексу. Основними завданнями Національної ради мають стати підготовка пропозицій щодо формування і реалізації державної політики у сфері енергетичної безпеки, моніторинг стану енергетичної безпеки, аналіз ризиків, викликів і загроз у цій сфері, підготовка сценаріїв дій у кризових ситуаціях в енергетиці, надання експертних висновків щодо проектів нормативно-правових актів, що стосуються функціонування енергетичного сектору, а також розроблення пропозицій щодо розвитку міжнародного співробітництва у сфері енергетичної безпеки.

Другий механізм, який ми вважаємо необхідним, передбачає формування міжвідомчого оперативного штабу при Міністерстві енергетики України для щоденної координації діяльності регуляторних органів у сфері енергетики. До складу оперативного штабу мають входити представники Міністерства енергетики України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, Державної інспекції енергетичного нагляду України, Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України, операторів енергетичних мереж та інших зацікавлених суб'єктів. Основним завданням оперативного штабу має стати забезпечення оперативного обміну інформацією про стан функціонування енергетичної системи, узгодження позицій щодо нормативно-правового регулювання у сфері енергетики, координація дій при виникненні аварійних ситуацій та розробка спільних підходів до

вирішення поточних проблем енергетичного сектору. Вважаємо за доцільне, щоб діяльність оперативного штабу здійснювалася на регулярній основі з проведенням щотижневих нарад та можливість скликання позачергових засідань у разі виникнення кризових ситуацій.

Третій механізм полягає у запровадженні єдиної інформаційної платформи для обміну даними між уповноваженими суб'єктами забезпечення енергетичної безпеки. Така платформа має містити актуальну інформацію про стан об'єктів енергетичної інфраструктури, включно з об'єктами критичної інфраструктури, реєстр загроз та інцидентів у сфері енергетичної безпеки, дані про обсяги виробництва та споживання енергетичних ресурсів, інформацію про стратегічні запаси енергоносіїв, а також оперативні дані про аварійні ситуації та хід відновлювальних робіт. Доступ до інформаційної платформи мають отримати всі уповноважені органи публічної влади, оператори енергетичних мереж та інші суб'єкти, залучені до забезпечення енергетичної безпеки, з дотриманням вимог законодавства про захист інформації та державну таємницю. На наше переконання, запровадження єдиної інформаційної платформи дозволить підвищити швидкість прийняття управлінських рішень, забезпечить прозорість діяльності суб'єктів енергетичного сектору та сприятиме ефективнішому плануванню заходів з енергетичної безпеки.

Четвертий механізм передбачає затвердження Кабінетом Міністрів України регламенту взаємодії органів влади у сфері енергетичної безпеки, який має визначити чіткий розподіл функцій та повноважень кожного органу, процедури узгодження рішень, терміни реагування на звернення інших органів влади, порядок обміну інформацією, механізми вирішення міжвідомчих суперечностей та відповідальність посадових осіб за неналежне виконання координаційних функцій. Варто підкреслити, що регламент має містити окремі розділи, присвячені координації дій у штатних умовах функціонування енергетичної системи, координації у кризових ситуаціях, включно з масштабними аваріями та наслідками збройних нападів на енергетичну інфраструктуру, а також координації між центральними і місцевими органами влади при розробленні та реалізації місцевих енергетичних планів. Важливим елементом регламенту має стати визначення порядку створення міжвідомчих робочих груп для вирішення конкретних проблем енергетичної безпеки та механізмів залучення експертного середовища і громадянського суспільства до підготовки управлінських рішень.

П'ятий механізм, який ми пропонуємо запровадити, полягає у запровадженні системи спільних навчань і штабних тренувань для відпрацювання взаємодії суб'єктів забезпечення енергетичної безпеки у кризових ситуаціях. Такі навчання мають проводитися на регулярній основі, не рідше одного разу на квартал, із залученням представників усіх ключових органів публічної влади, операторів енергетичних мереж, силових структур та аварійно-відновлювальних служб. Сценарії навчань мають охоплювати різноманітні кризові ситуації, включно з масштабними аваріями на об'єктах енергетики, кібератаками на системи управління енергетичною інфраструктурою, наслідками ракетних ударів по енергетичних об'єктах, а також комбінованими сценаріями, що передбачають одночасне виникнення кількох загроз енергетичній безпеці. Слід зазначити, що за результатами кожного навчання має проводитися детальний аналіз виявлених недоліків у координації дій різних суб'єктів та розроблятися рекомендації щодо вдосконалення механізмів взаємодії.

Ми переконані, що практична реалізація запропонованих нами механізмів координації потребує внесення змін до чинного законодавства України. Насамперед вважаємо за доцільне доповнити Закон України «Про Раду національної безпеки і оборони України» статтею 14-1 такого змісту:

«Стаття 14-1. Національна рада з енергетичної безпеки. Національна рада з енергетичної безпеки утворюється Президентом України як постійно діючий міжвідомчий консультативно-дорадчий орган при Раді національної безпеки і оборони України з метою забезпечення узгодженості дій органів державної влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів енергетичного сектору та громадянського суспільства щодо формування і реалізації державної політики у сфері енергетичної безпеки, підвищення стійкості функціонування енергетичного сектору та готовності до кризових ситуацій в енергетиці. До основних завдань Національної ради з енергетичної безпеки належать: підготовка пропозицій Президентові України, Раді національної безпеки і оборони України та Кабінету Міністрів України щодо формування і реалізації державної політики у сфері енергетичної безпеки; моніторинг стану енергетичної безпеки, аналіз ризиків, викликів і загроз у цій сфері, підготовка пропозицій щодо запобігання їх виникненню та реагування на них і сценаріїв дій у кризових ситуаціях в енергетиці; надання експертних висновків щодо проектів нормативно-правових актів, що стосуються функціонування енергетичного сектору, з метою забезпечення їх узгодженості з принципами забезпечення енергетичної безпеки; розроблення пропозицій щодо розвитку міжнародного співробітництва у сфері енергетичної безпеки, забезпечення стратегічної участі в європейському енергетичному просторі та зміцнення конкурентних енергетичних ринків. Національна рада з енергетичної безпеки може вносити до Ради національної безпеки і оборони України пропозиції щодо розгляду питань, які належать до її компетенції. Голова та персональний склад Національної ради з енергетичної безпеки затверджуються Президентом України за поданням Секретаря Ради національної безпеки і оборони України. Голова Національної ради з енергетичної безпеки організовує її діяльність і має право залучати за згодою в установленому порядку до роботи Національної ради з енергетичної безпеки, у тому числі до участі у її засіданнях, представників органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій та громадських об'єднань. Організація діяльності, функції та повноваження Національної ради з енергетичної безпеки визначаються окремим положенням, яке затверджує Президент України».

Крім того, вважаємо за необхідне прийняти постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Регламенту взаємодії органів виконавчої влади у сфері забезпечення енергетичної безпеки України», якою передбачити створення міжвідомчого оперативного штабу при Міністерстві енергетики України, визначити порядок його функціонування, склад учасників, періодичність засідань та механізми прийняття узгоджених рішень. На нашу думку, доцільно також затвердити План заходів щодо запровадження єдиної інформаційної платформи у сфері енергетичної безпеки з визначенням термінів створення цієї платформи, відповідальних органів, джерел фінансування та технічних вимог до інформаційної системи.

Висновки. Узагальнюючи результати дослідження, значимо, що ефективна координація суб'єктів забезпечення енергетичної безпеки України є управлінсько-правовим імперативом в умовах повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України та послідовної інтеграції до європейського енергетичного простору. Проведений нами аналіз дозволив виявити п'ять ключових проблем координації: дублювання повноважень Кабінету Міністрів України та Ради національної безпеки і оборони України, неузгодженість діяльності регуляторних органів, відсутність належної координації між регуляторними та силовими структурами, прогалини у вертикальній координації та відсутність єдиного координаційного механізму у кризових ситуаціях. Для вирішення виявлених проблем нами запропоновано комплекс взаємопов'язаних механізмів, практична реалізація яких потребує внесення змін до Закону України «Про Раду національної безпеки і оборони України» шляхом доповнення його статтею про Національну раду з енергетичної безпеки, а також прийняття відповідної постанови Кабінету Міністрів України. Аналіз французького та німецького досвіду переконує нас у доцільності формування в Україні комбінованої моделі координації, яка поєднуватиме переваги централізованого стратегічного планування з механізмами залучення регіональних органів влади. Відтак запровадження запропонованих механізмів сприятиме підвищенню ефективності державної політики у сфері енергетичної безпеки та створить передумови для успішної інтеграції української енергетичної системи до європейського простору з одночасним зміцненням енергетичного суверенітету держави.

Література:

1. Чуйко З.Д. Конституційні основи національної безпеки України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Харків, 2008. 209 с.
2. Ситник Г.П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади): підручник. К.: НАДУ, 2011. 730 с.
3. Кобко Є.В. Адміністративно-правовий механізм забезпечення національної безпеки держави: Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук. Харків, 2023. 400 с.
4. Доронін І.М. Національна безпека України в інформаційну епоху: теоретико-правове дослідження: Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук. Київ, 2020. 539 с.
5. Чумаченко С.В. Адміністративно-правовий статус суб'єктів забезпечення національної безпеки України: Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Харків, 2017. 212 с.
6. Ващенко Ю.В. Державне регулювання у сфері енергетики України: адміністративно-правовий аспект: Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук. Київ, 2015. 488 с.
7. Вітко А.Л. Публічне адміністрування у сфері забезпечення енергетичної безпеки держави: Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Харків, 2017. 214 с.
8. Сердюченко О.В. Адміністративно-правові засади забезпечення енергетичної безпеки України: Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Київ, 2009. 212 с.
9. Остудімов Б.А. Конституційно-правові засади забезпечення енергетичної безпеки: дис. ... д-ра філософії [спец. 081- Право]. Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2023. 258 с.
10. Енергетична безпека України: методологія системного аналізу та стратегічного планування: аналіт. доп. / [Суходола О.М., Харазішвілі Ю.М., Бобро Д.Г., Сменковський А.Ю., Рязцев Г.Л., Завгородня С.П.]; за заг. ред. О.М. Суходоли. Київ: НІСД, 2020. 178 с.

11. Миколаєць Д.А. Недоліки сучасного стану адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики в умовах євроінтеграції України. *Юридична наука*. 2020. № 5 (107). Том 2. С. 40–47.
12. Муза О. Організаційно-правові засади забезпечення енергетичної безпеки України в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 1(122). С. 60–66.
13. Цибка А.А. Щодо актуальних проблем системи забезпечення енергетичної безпеки України: інституційний аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2018. № 51. Т. 1. С. 70–73.
14. Цибка А.А. Напрями модернізації адміністративного законодавства у сфері забезпечення енергетичної безпеки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Т. 3, № 91. С. 243–249.
15. Балюк Г.І., Ковальчук Т.Г. Правове регулювання відносин щодо забезпечення ядерної та радіаційної безпеки в Україні в мирних умовах та в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. Випуск 83. Частина 2. 2024. С.75-83.
16. Конституція України: Конституція від 28.06.1996 № 254к/96-ВР: станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/254k/96-vr#Text>.
17. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/rada/show/2469-viii>
18. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 № 794-VII: станом на 30 серп. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/794-18#Text>
19. Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг: Закон України від 22.09.2016 № 1540-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1540-19>
20. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 № 586-XIV: станом на 8 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/586-14#Text>.
21. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР: станом на 12 верес. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/280/97-vr#Text>.
22. Про енергетичну ефективність: Закон України від 21.10.2021 № 1818-IX: станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/1818-20#Text>.
23. Про критичну інфраструктуру: Закон України від 16.11.2021 № 1882-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text>
24. Про схвалення Стратегії енергетичної безпеки: Розпорядж. Каб. Міністрів України від 04.08.2021 р. № 907-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/907-2021-p#Text>
25. Про заходи з нейтралізації загроз в енергетичній сфері: Рішення РНБО від 30.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/n0056525-21#Text>.
26. Про організацію захисту та забезпечення безпеки функціонування об'єктів критичної інфраструктури та енергетики України в умовах ведення воєнних дій: Рішення РНБО від 17.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0040525-23#Text>.
27. Code de l'énergie (Франція). URL: https://legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000023983208/

Berlach A., Matseliukh I., Pronevych O. Coordination Problems of Energy Security Actors in Ukraine and Ways to Solve Them

Summary. The article is devoted to identifying coordination problems between energy security actors in Ukraine and developing mechanisms to solve them in the context of full-scale war and European integration transformations of the energy sector. It is stated that despite the formed system of energy security actors, effective coordination of their activities remains one of the most pressing problems of public administration in this area. Five key coordination problems have been identified: duplication of powers of the Cabinet of Ministers of Ukraine and the National Security and Defense Council of Ukraine in the field of energy security, inconsistency of regulatory bodies' activities, lack of proper coordination between regulatory and law enforcement agencies, gaps in vertical coordination between central and local authorities, and the absence of a unified coordination mechanism in crisis situations. It is substantiated that these problems are caused by fragmentation of legislation, unclear delimitation of competence, lack of regulated interaction procedures and insufficient institutional capacity of public authorities. Five mechanisms for solving the identified problems are proposed: creation of the National Council on Energy Security under the National Security and Defense Council of Ukraine as a permanent advisory body, formation of an interdepartmental operational headquarters for daily coordination, introduction of a unified information platform for data exchange between authorized entities, approval of a regulation on interaction of authorities in the field of energy security, and introduction of a system of joint exercises and staff training. Specific proposals have been formulated for amending the Law of Ukraine "On the National Security and Defense Council of Ukraine" and adopting the relevant resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine. Foreign experience in coordinating energy security actors, in particular the French centralized model and the German federal system, is summarized, and the possibilities of their adaptation to Ukrainian realities are determined.

Key words: energy security, coordination of authorities, energy security actors, National Security and Defense Council of Ukraine, Cabinet of Ministers of Ukraine, National Council on Energy Security, administrative and legal mechanisms, public administration.

Дата першого надходження статті до видання: 13.01.2026
 Дата прийняття статті до друку після рецензування: 04.02.2026
 Дата публікації (оприлюднення) статті: 23.03.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)